Ekspertu ziņojuma Nr. 3 "Latvijā spēkā esošo psihologu, psihoterapeitu un psihoterapijas speciālistu pakalpojumu sniegšanas kārtības izvērtējums un priekšlikumu izstrāde tās pilnveidei" priekšlikuma precizējums:

7. Kvalitātes prasības pakalpojumu nodrošināšanā (speciālistu uzskaites kārtība, t.sk., iestādes, kurās sniedz pakalpojumus)

7.1. Problēma

Psiholoģisko un psihoterapeitisko pakalpojumu pieejamības paplašināšana valsts apmaksātajā veselības aprūpē rada nepieciešamību nodrošināt vienotu pieeju pakalpojumu (ārstniecības procesa) kvalitātei, ārstniecības procesa organizācijai un profesionālās darbības uzraudzībai ārstniecības procesa ietvaros. Psihiskās veselības aprūpē būtiska nozīme ir ārstniecības procesa pēctecībai, ārstniecības dokumentācijas kvalitātei, informācijas apritei starp ārstniecības procesā iesaistītajiem speciālistiem un iespējai izvērtēt ārstēšanas rezultātus. Šobrīd nav pieejama strukturēta un vienota pieeja pakalpojuma (ārstniecības procesa) kvalitātes uzraudzībai, kas būtu objektīvi balstīta uz pacienta stāvokļa novērtējumu**, to rekomendējams virzīt Veselības inspekcijas (VI šeit un turpmāk tekstā) pārraudzībā, kā arī VI pārziņā virzīt *medicīnas* psihologu reģistrāciju Ārstniecības personu un atbalsta personu reģistrā un tajā skaitā attiecībā profesionālās darbības atbildības pārraudzību, dokumentācijas pārraudzību un sniegto pakalpojumu apmaksas nosacījumus;** iztrūkstoša arī pilnvērtīga komunikācija starp pacienta aprūpē iesaistītajiem speciālistiem, kas nav strādājoši vienā ĀI (piemēram, psihologiem un psihoterapeitiem, kas nav strādājoši vienā ĀI ar pacienta ārstējošo ārstu/multidisciplinārās komandas vadītāju), nav nodrošināta iespēja oficiālā veidā sniegt nepieciešamo informāciju par pacienta ārstniecības, rehabilitācijas rezultātiem. Šobrīd vienīgā oficiālā saziņas iespēja starp ārstu un klīnisko un veselības psihologu multidisciplinārā komandā pieejama vienas ĀI ietvaros. Psihologiem nav pieejama e-veselība, līdz ar to nav pieejama oficiāla saziņa ar citiem pacienta ārstēšanā iesaistītajiem speciālistiem.

Valsts līmenī psihologu profesionālā darbība ir saistīta ar Izglītības kvalitātes valsts dienesta (IKVD) Psihologu reģistru, tomēr reģistrs norāda tikai reģistrēto psihologu skaitu, nav pieejama informācija par to, vai psihologs ir nodarbināts valsts sektorā. Informācija par katru no psihologiem, to darba vietu un vai pie šī psihologa ir iespējams saņemt valsts apmaksātu psiholoģisko palīdzību jāmeklē atsevišķi. Šāda veida uzskaites kārtība nav pārraugāma, kontrolējama, kā arī nav uz pacienta interesēm orientēta. Psihoterapijas speciālistu pārraudzību

šobrīd nodrošina Latvijas Psihoterapeitu biedrība; kā aprakstīts 2. punktā, šobrīd nodrošinātā pārraudzība nav uzskatāma kā atbilstoša no likumdošanas puses.

7.2. Priekšlikumi

Rekomendējama vienotas informācijas nodošanas sistēmas izveide, visu multidisciplinārās komandas dalībnieku pilnvērtīga iekļaušana (tostarp to, kas nestrādā vienā ĀI). Ņemot vērā Somijas piemēru - Kela subsidēta psihoterapija pieejama uz laika periodu līdz 3 gadiem (laika periodā līdz 200 subsidētām psihoterapijas sesijām), kas katru kalendāro gadu tiek pārskatīta, terapijas piešķiršana netiek veikta automātiski. Lai pieteiktu turpinājumu, nepieciešams ne vien multiprofesionālas komandas vadītāja atzinums (visbiežāk psihiatra), kurā norādīta pacienta diagnoze, psihiskā stāvokļa novērtējumus, funkcionālie ierobežojumi, psihoterapijas turpināšanas pamatojums un rekomendējamā metode, bet arī psihoterapeita sagatavots gada laikā veiktās terapijas pārskats, kurā sniegta informācija par sasniegto progresu, terapijas norisi (t.sk. izmantoto metodi) un turpmākajiem terapijas mērķiem.

1. Noteikt, ka valsts apmaksātus psiholoģiskos un psihoterapeitiskos pakalpojumus ārstniecības procesā sniedz tikai ĀP, kuras reģistrētas ĀP un ĀAP reģistrā un kuru profesionālā darbība atbilst normatīvajos aktos noteiktajām prasībām.
2. Nodrošināt vienotu speciālistu uzskaites sistēmu, kas ļauj identificēt ĀP (arī ĀAP līdz pārejas procesa beigām) profesiju, specialitāti, sertifikācijas statusu un ĀI vai prakses vietu, kurā tiek sniegti valsts apmaksātie pakalpojumi.
3. Ieviest vienotas prasības ārstniecības dokumentācijas sagatavošanai, uzglabāšanai un informācijas apritei psiholoģisko un psihoterapeitisko pakalpojumu sniegšanā, nodrošinot ārstniecības procesa pēctecību un pacienta tiesību ievērošanu. Pacienta tiesību ievērošanai rekomendēts noteikt, ka informācijas apritē sistēmā netiek nodots detalizēts psihoterapijas sesiju saturs. Dokumentējams ir apmeklējuma fakts, sesiju skaits, ārstēšanas mērķu sasniegšanas dinamika, pacienta līdzestība, būtiski klīniskie riski un turpmākās rekomendācijas.
4. Ieviest vienotu ārstēšanas rezultātu izvērtēšanas un monitorēšanas kārtību valsts apmaksātajiem psihiskās veselības aprūpes pakalpojumiem, izmantojot validētus klīniskās novērtēšanas instrumentus un citas pierādījumos balstītus ārstēšanas procesa efektivitātes monitoringa metodes.
5. Nodrošināt vienotas prasības profesionālās kvalifikācijas uzturēšanai, sertifikācijai, resertifikācijai, tālākizglītībai un supervīzijai tām ĀP, kuras

sniedz psiholoģiskos un psihoterapeitiskos pakalpojumus kā daļu no ārstniecības procesa.

7.3.Pamatojums

Pacientam ir tiesības saņemt drošus, kvalitatīvus un normatīvajiem aktiem atbilstošus veselības aprūpes pakalpojumus neatkarīgi no ĀP vai ĀI, kurā pakalpojums tiek sniegts. Šo tiesību nodrošināšanai nepieciešama vienota pieeja speciālistu reģistrā pieejamajai informācijai, profesionālās darbības koordinācijai, ārstniecības kvalitātes uzraudzībai un ārstniecības procesa organizācijai.

Psihiskās veselības aprūpē ārstniecības procesā bieži vien vienlaicīgi ir iesaistīti vairāki speciālisti, tādēļ būtiska nozīme, lai nodrošinātu ārstniecības procesa nepārtrauktību, ir medicīniskās dokumentācijas kvalitātei, ārstniecības procesa pēctecībai un efektīvai informācijas apmaiņai starp ārstniecības procesā iesaistītajām personām. Esošajā situācijā nav nodrošināta vienota sistēma, kas nodrošinātu pilnvērtīgu informācijas apriti starp visiem multidisciplinārajā komandā iesaistītajiem speciālistiem (arī tiem, kas nestrādā vienā ĀI). Nepietiekamā informācijas aprite starp speciālistiem ierobežo ārstēšanas procesa koordināciju, apgrūtina ārstēšanas procesa objektīvu izvērtēšanu. Vienotas prasības dokumentēšanai un datu apritei samazinātu sekmētu koordinētu pacienta aprūpi un nodrošinātu iespēju izvērtēt sniegto pakalpojumu kvalitāti.

Šobrīd valstiskā līmenī psihologu profesionālās darbības uzskaite ir fragmentēta - Psihologu reģistrs sniedz nepilnīgu informāciju, netiek nodrošināta speciālistu uzskaite pēc nodarbinātības sektora, darba vietas, faktiskās iesaistes valsts apmaksāto pakalpojumu sniegšanā, kas praktiski apgrūtina pacientiem un ārstniecības procesa organizatoriem (multidisciplinārās komandas vadītājiem) operatīvi iegūt informāciju par valsts apmaksātajiem speciālistiem. Vienlaikus valstiskā līmenī nav pieejams psihoterapijas speciālistu reģistrs. Psihoterapijas speciālistu profesionālo darbību un reģistru pārrauga Latvijas Psihoterapeitu biedrība,[1] tomēr speciālistu pārraudzība un reģistrācija nav pilnībā reglamentēta tiesību aktos, kas rada atšķirīgas kvalitātes un pārraudzības pieejas risku.

Psiholoģisko un psihoterapeitisko pakalpojumu efektivitātes izvērtēšanai nepieciešama sistemātiska ārstēšanas rezultātu monitorēšana, pārraudzība. Validētu klīniskās novērtēšanas instrumentu izmantošana ļauj objektīvi izvērtēt simptomu izmaiņas, funkcionēšanas uzlabošanos un ārstēšanas mērķu sasniegšanu, vienlaikus nodrošinot iespēju analizēt valsts apmaksāto pakalpojumu efektivitāti.

7.4.Kāpēc izteikts šāds priekšlikums?

Izvirzītie priekšlikumi paredz vienotu, uz pacienta interesēm vērstu un pārskatāmu psiholoģisko un psihoterapeitisko pakalpojumu sniegšanas kārtību valsts apmaksātās veselības aprūpes ietvaros. Rekomendējamo izmaiņu ieviešana paredz vienotas kvalitātes nodrošināšanas sistēmu, kas ietvertu speciālistu uzskaiti, ārstniecības kvalitātes uzraudzību, medicīniskās dokumentācijas prasības un ārstēšanas rezultātu izvērtēšanu.

Vienotu kvalitātes prasību noteikšana nodrošinātu salīdzināmu pieeju visiem valsts apmaksāto pakalpojumu sniedzējiem psiholoģiskās un psihoterapeitiskās palīdzības pakalpojuma grozā, veicinātu ārstniecības procesa pēctecību un ļautu objektīvi novērtēt valsts finansēto pakalpojumu efektivitāti, balstoties uz validētiem klīniskajiem instrumentiem, nodrošinātu iespēju izvērtēt sniegtos rezultātos un pamatot turpmākās ārstēšanas nepieciešamību, sekmējot objektīvi pamatotu un efektīvu veselības aprūpes budžeta pielietojumu.

7.5.Kas nepieciešams, lai priekšlikumu varētu īstenot?

Veikt korekcijas ĀL un ar to saistītajos normatīvajos aktos, Pacientu tiesību likumā, Fizisko personu datu apstrādes likumā, Psihologu likumā, nosakot vienotu valsts apmaksāto psiholoģisko un psihoterapeitisko pakalpojumu sniedzēju reģistrācijas kārtību, papildinot reģistru ar atbilstošu informāciju par speciālistiem, kam ir tiesības sniegt pakalpojumus valsts apmaksātās veselības aprūpes ietvaros.

- Noteikt vienotas prasības psiholoģisko un psihoterapeitisko pakalpojumu dokumentēšanai, dokumentu uzglabāšanai un informācijas apritei ārstniecības procesā;
- Izstrādāt vienotus ārstniecības dokumentācijas, datu apmaiņas, rezultātu monitorēšanas prasības un kvalitātes indikatorus, nosakot klīniskajā praksē pielietojamos instrumentus, kā arī izmantojot šobrīd likumdošanā definētos dokumentēšanas standartus ārstniecības procesa ietvaros;
- Nodrošināt atsevišķu e-veselības sadaļu un citu digitalizētu risinājumu pieejamību ārstniecības informācijas apritei starp ārstniecības procesā iesaistītajām personām;
- Nodrošināt Veselības inspekcijas, Nacionālā veselības dienesta, Slimību profilakses un kontroles centra, Veselības ministrijas un citu atbildīgo institūciju kapacitāti ārstniecības kvalitātes uzraudzības funkciju īstenošanai.

[1] Latvijas Psihoterapeitu biedrība. *LPB speciālisti.* Pieejams: https://psihoterapija.lv/lpb-specialisti (skatīts 25.06.2026).